

Ildikó Gúziková

Definitívne
nedokončené

0

Kľúčovými slovami inštalácie, ktorú Dalibor Bača navrhol do Novej synagógy v Žiline na plochu a do priestoru jej centrálnej otvorenej časti, sú SKLO, ASFALT, VEŽA a – PROCES.

SKLO je priehľadný, resp. priesvitný, tuhý, ale krehký materiál s hladkým povrchom. Možno ho formovať do rozličných tvarov. Na vytvorenie inštalácie v Novej synagóge autor použil tvrdené tabuľové sklo. ASFALT je v slovníku cudzích slov zadefinovaný ako čiernohnedý až čierny prírodný alebo druhotný bitúmen (zvyšok po destilácii ropy). Má tuhú až polotuhú konzistenciu a účinkom teploty mäkne a deformuje sa. VEŽA je štíhla stavba, konštrukcia, ktorá smeruje do výšky, pričom dominantne presahuje ostatné časti konštrukcie, ktoré tvoria jej bázu. Slovník cudzích slov definuje PROCES ako zákonité, postupne na seba nadväzujúce a vnútorne vzájomne spojené zmeny javov, vecí a systémov. Súvislosti medzi kľúčovými slovami tvoria inštaláciu *Definitívne nedokončené*. Jej východiskom je osem a poltonová konštrukcia (7,5 tony skla a 1 tona asfaltu) zaberajúca plochu takmer 9×9 m.

Základnými inštalačnými prvkami diela sú tabule tvrdeného skla s brúsenými hranami hrubé 6 mm. Sklené tabule sa v inštalácii vyskytujú v šikmej polohe. Tabule skla autor použil na zhotovenie základného architektonického a zároveň statického prvku tejto „stavby“, ktorým je rovnoramenný trojuholník bez reálne vytvorenej prepony. V sklenom objekte tento trojuholník vnímame ako písmeno „V“ otočené dole hlavou. V rámci prípravných prác vznikol trojuholníkový prvok vytvorením útvaru v tvare písmena „V“, teda opretím dvoch tabúl skla o seba dolnou hranou. Aby mal stabilitu potrebnú na „definitívne nedokončenie“ tejto výstavy, tabule skla sa v mieste ich dotyku, teda v tomto štádiu na dne písmena „V“, zaliali a zlepili zmesou oxidovaného asfaltu. Vrstva asfaltu, naliata do miesta styku dvoch tabúl skla, po zatvrdnutí vytvára výrazný, pomerne malý čierny trojuholník prebiehajúci pozdĺž celého spoja trojuholníkového útvaru. Inštaláciu tvoria trojuholníkové prvky vytvorené zo sklenených tabúl s rozmermi 1 080 × 1 440 mm a 1 080 × 720 mm otočených a spojených tak, aby mali rovnakú výšku 1 080 mm, ale zároveň aby vytvorili „malé“ (1 080 × 720 mm) a „veľké“ (1 080 × 1440 mm) prvky. Konštrukcia v rozsahu štyroch „podlaží“ – úrovní – vzniká stavaním týchto prvkov na seba do kríža, pričom vrcholové hrany minimálne dvoch trojuholníkových prvkov vytvoria základňu pre ďalší trojuholníkový prvok, ktorý sa na ich hrany postaví otočený o 180°. Celá inštalácia zahrňuje osem krát dvadsaťštyri, teda spolu stodevät'desiatdva trojuholníkov.

Inštalácia má štyri úrovne. Jej celková výška je 4,2 m, pričom vrcholy veží najvyššej úrovne lícujú s ukončením murovaného ohraničenia balkónov Novej synagógy. Pri čelnom pohľade zo západne orientovanej strany Novej synagógy tvorí jej prvú – základnú – úroveň dvanásť trojuholníkových prvkov zoradených vedľa seba, akoby dvanásť písmen „V“ postavených na hlavu. Cez prvých šesť trojuholníkov má pozorovateľ možnosť nazerať do dlhých tunelov, ktoré majú dĺžku, resp. hĺbku šiestich „veľkých“ trojuholníkových prvkov zoradených za sebou. Pozorovateľ cez ne dovidí až na druhý koniec skleného objektu na východnej strane Novej synagógy. Zvyšných šesť trojuholníkov čelného pohľadu

vytvára šesť krátkych tunelov s dĺžkou, resp. hĺbkou len dvoch „veľkých“ trojuholníkových prvkov umiestnených za sebou. Tieto tunely totiž ústia do akéhosi „átria“ vo vnútri skleneného objektu. Po tomto prerušení v „átriu“ pokračujú tunely v dĺžke dvoch „veľkých“ trojuholníkových prvkov za sebou v rovnakej línii až na východnú stranu skleneného objektu. „Átrium“ je z boku na severnej strane Novej synagógy ohraničené dvomi radmi trojuholníkových prvkov umiestnených vedľa seba, ktorých tunel končí zase na východnej strane objektu.

Táto prvá úroveň inštalácie teda vytvára základ celej konštrukcie, z ktorej na druhej úrovni „vyrastajú“ veže. Pri čelnom pohľade zo západne orientovanej strany Novej synagógy vidíme na tuneloch priečne umiestnené „veľké“ trojuholníkové prvky, ktoré sú súčasťou základne každej veže. Bázou pre jeden „veľký“ trojuholníkový prvok sú tri tunely, takže nad dvanástimi tunelmi tejto línie sú štyri „veľké“ trojuholníkové prvky, pričom je medzi nimi vždy medzera. Na druhú úroveň nadväzuje tretia úroveň, ktorej základnou jednotkou sú vežové prvky — z tohto pohľadu zakaždým dva trojuholníkové prvky zase priečne umiestnené, ktoré zoštipujú tvar veže smerom nahor. Každá veža končí štvrtou úrovňou inštalácie v podobe jedného „malého“ trojuholníkového prvku postaveného krížom na trojuholníky tretej úrovne. Iný je pohľad na vežu zo severnej alebo južnej strany. Jej bázu v prvej úrovni tvorí „veľký“ trojuholníkový prvok, na ktorý sa pozeráme z boku, teda na jej tabuľu skla. Druhú úroveň tvoria dva „malé“ trojuholníky druhej úrovne postavené krížom a umožňujúce pohľad do krátkeho tunela veže. Na vrcholoch dvoch trojuholníkových prvkov stojí trojuholník tretej úrovne otočený k nám zase z boku, teda tabuľou skla. A veža končí aj z toho pohľadu štvrtou úrovňou v podobe jedného „malého“ trojuholníkového prvku postaveného krížom na trojuholníky tretej úrovne, pričom vidíme zase do krátkeho tunela. Inštalácia s celkovou výškou 4,2 m pozostáva z dvadsiatich štyroch veží s výraznými vrcholmi ukončených čiernymi asfaltovými „čiarami“ orientovanými rovnakým smerom.

Členenie skleneného, z každého pohľadu priehľadného

a, samozrejme, priesvitného objektu výrazne dokresľujú a zvyrazňujú vo vodorovnej rovine rozlične prerušené čierne asfaltové línie vrcholov trojuholníkových prvkov jednotlivých úrovní, ktoré prechádzajú po ich celej dĺžke. Ukazujú aj smerovanie usporiadania trojuholníkových prvkov a otvorených tunelov. V základnej, teda prvej, úrovni inštalácie svojim smerovaním spájajú západ s východom a vytvárajú dlhé súvislé čiary vo vrcholovom najužšom mieste dlhých tunelov. Vo výške druhej úrovne zvyrazňujú priečne uloženie trojuholníkových prvkov, teda základní veží, a v podobe jednotlivých rovnako dlhých kratších čiar sú súčasťou dlhých línií smerujúcich z juhu na sever. Aj čiernu líniu tretej úrovne tvoria krátke čiary prerušovanej línie vytvorené z vrcholov „malých“ trojuholníkových prvkov uložených jednotlivo v priečnom smere, smerujúc zo západu na východ. Každá veža je vo svojom vrchole ukončená krátkou čiernou asfaltovou čiarou posledného „malého“ trojuholníkového prvku štvrtej úrovne, pričom ich priečne smerovanie v jednej výške je zákonitým ukončením krížového usporiadania priehľadnej zostavy. Slnéčné lúče, prechádzajúce cez okná Novej synagógy z východu až na západ, sa v nespočetnom množstve najrozličnejších podôb odzrkadľujú a odrážajú od sklenených tabúl a veží a lámú sa na nich jednotlivo a vo vzájomnom spolupôsobení.

**Text je rekonštrukciou
ideálneho východiskového
stavu 24 veží v Novej synagóge,
ktorý v skutočnosti nikdy
nenastal, pretože veže sa začali
rúcať ešte pred dokončením
inštalácie.**

**Ildikó Gúziková je prekladateľka
a autorka audiokomentárov pre
nevidomých.**